

Kåre Heggen

Risiko og forhandlinger. Ungdomssosiologiske emner

Oslo: Abstrakt forlag, 2004

Spørgsmålet om at være ung og derfor spørgsmålet om, hvad ungdom er, kan på en måde ses som universelt. Der må være noget «bag ved» som kan forklare, hvorfor unge opfører sig som de gør. Herved holdes ungdomsforskningen i gang. Den skal finde svar på dette store spørgsmål. Men ungdomsforskningen er også nødvendig, fordi mange af dagligdagens syn på ungdom besvarer dette spørgsmål på en særlig ensidig måde. Praktisk ungdomstænkning er ofte indfanget i en abstrakt psykologisk tænkning om barn, ung og voksen, som sætter fokus på psykologiske transitionsperspektiver. Psykologer og ungdomspædagoger har det ofte med umiddelbart at sætte fokus på unges identitetsudvikling. En udvidelse af denne type ungdomsteori kan blive inspireret af en yderst enkel reformulering af ungdomsproblematikken: En opmærksomhed på ungdomslivet som en foranderlig livsfase bestemt af masser af samfundsmæssige kræfter og forandringer. De enkelte unges liv og udvikling bliver herved et aspekt, et svar eller et oprør over den verden, som man er ung i. Og samtidig bliver ungdomsteorien en teori om, hvorledes unge må organisere deres eget liv for at få styr på deres fortid og fremtid.

Kåre Heggens bog er et sobert tilbud til denne udvidelse. Den fortæller, hvad det er, der former ungdom, og hvordan unge bruger deres ungdomsliv.

Bogens første kapitel giver et godt overblik over ungdomsforskningens forsøg på at skabe en ungdomsteori. Plottet i denne problematik synes netop at være, at ungdom både kan ses som et alment og et historisk fænomen. Dette viser sig ved at en del af forskningen i sit forsøg på at afdække ungdommens almenhed etablerer «psykologiske» teoridannelser, som f.eks. Stanley Halls opfindelse af en «adolescence» og Eriksons senere fokusering på «identiteten». Andre dele af forskningen prøver at fokusere almenheden som en historisk udvikling ved at pege på sociale forandringer og udfordringer, som især præger unges liv. Her specielt uddannelse og individualisering. Kapitlet antyder, at de senere års ungdomsforskning, f.eks. Thomas Ziehes arbejder, opnår deres popularitet ved at kombinere disse to hovedperspektiver.

Heggen viser fint dette spil og fremhæver også de senere års interesse for ungdomskulturforskningen og for manglerne i ungdomsteoriernes kønsforståelse. Kapitlet giver således et godt overblik over hovedspørgsmål for ungdomsforskningen, og herved et godt udgangspunkt for bogens senere analyser.

Den ungdomsforskningsmæssige grundproblematik videreføres i kapitel 2, som ser på brugen af begreber som identitet og individualisering. Her er det

dog mest individualiseringsproblematikken der sættes i fokus, og identitetsbegrebet henvises til en praktisk plads som noget mennesker jo også skal udvikle. Herved foregår der et praktisk valg af individualisering som det almene forhold, som sætter en ramme for bogen. Således vælges da også Olve Kranges opmærksomhed på de tre felter: Samfundsmæssig individualisering, individuel individualisering og kulturel påvirkning som analytisk redskab. Denne oprindelige Parsonianske fokusering er med til at give plads for de empiriske beskrivelser og for at se på de spændinger som moderniteten sætter imellem de tre felter i trekanten: kultur, samfund og individ.

De følgende kapitler spiller som en fuga på de opstillede præmisser. Uddannelsesproblematikken ses som den centrale grundfigur. Kapitlet opsamler enkelt og klart eksisterende uddannelsesviden m.h.t. social klasse og køn. Bogen bliver her dog noget «norsk» – underforstået at den ser ungdomsperspektivet igennem norske forhold. Og på trods af en opmærksomhed på udfordringerne i moderniteten i forholdet mellem «institutionel individualisering» og «individuel individualisering» – eller hele opmærksomheden på at sætte eleven i centrum – så er dette tema dog ikke videre klart udviklet. Skolens plads og engagement i at finde og skabe en ny individualiseret ungdom er ikke rigtig foldet ud. Men valget af uddannelse som det første og mest centrale tema sikrer at bogen rent praktisk udfolder et samfundsmæssigt alment perspektiv i sin ungdomsanalyse.

I kapitlet om livsstil og forbrug er der en større opmærksomhed på den sociale konstruktion af ungdomslivet. Livsstilsbegrebet er trængt ind i ungdomsforskningen, og Heggen viser, at det er med til at vise unge som konsumenter. (Ikke så mærkeligt, idet livsstilsbegrebet velsagens er en reklameopfindelse.) Men måske fordi Zigmunt Bauman ikke kommer på banen, bliver de bredere perspektiver på ungdom og individualisering som et aspekt af at blive «kunder i moderniteten», ikke foldet ud. Heldigvis bringes Ivar Frønes og Ragnhild Brusdals kundesamfundsmetafor på banen. Den giver inspiration til en kort omtale af forskellige centrale forskningsmæssige/politiske metaforer i ungdomsforskningen: borger, klient eller kunde.

Globaliseringsudfordringen er nok en af de mest interessante problematikker i dagens ungdomsforskning. Det er derfor fint, at bogen har et særligt kapitel om «Globalisering og flerkultur», som tegner forskellige opmærksomheder til brug i en debat, som ofte føres ud fra politisk udvalgte positioner. Heggen viser, at ungdomslivet påvirkes på flere niveauer af ikke blot globaliseringen, men også af de politiske initiativer, som følger hele denne diskurs. Kapitlet peger på, hvorledes globaliseringen udfordrer velfærdssamfundet og herved uddannelsessystemerne og «gen»-skaber en konkurrence og differentiering i ungdommen. Samtidig fremhæver han, at flerkul-

turaliteten både er værdifuld og inspirerende i ungdomslivet, men også grund for en ny social ulighed.

Centrum eller periferi-kapitlet giver en orientering om nogle af de mange undersøgelser af forskellen på unge og byliv og unge i udkanten. Der er tale om en dokumentation, som peger på centrale forskelle, men som også fortæller, at ungdom ikke blot formes lokalt. Unge bliver også unge i et samfund, som tilbyder uddannelse og bevægelighed.

Som kapitel 7 viser, så skabes der dog mange former for marginalisering i ungdommen. Kapitlet sætter fokus på individualisering og stigende valgmuligheder, som ligger som tema i den bredere modernitetslitteratur. Her ved er der lagt op til at se på, hvorledes der vælges, hvor frit står man, og hvilke valg der træffes. Her bruges marginalisering som et procesbegreb, som peger på at marginalisering referer til mange aspekter af et samfunds- og ungdomsliv. I fremstillingen fokuseres der på struktur, individ og kultur-niveau og på de teoretiske perspektiver på marginalisering. Kapitlet giver således en oversigt over opmærksomhedspunkter, men ikke så megen information om, hvorledes marginaliseringen i ungdommen foregår, og hvor omfattende den er.

I det afsluttende kapitel stiller Heggen spørgsmålet, om det nu også passer: Er der tale om nye individualiseringer og valg i moderniteten. Ved at søge efter «moments» som indeholder både fortid, nutid og fremtid, viser det sig, at unge måske i dag er mindre fremtidsorienterede og mere nutidsorienterede. Som den australske ungdomsforsker Johanna Win's undersøgelser peger på, så er unge mere optaget af fleksibilitet end af fremtidsperspektiver. Det er måske spørgsmålet, om kapitlet er overbevisende nok. Det giver nye indput om, hvad individualisering også handler om, og det er med til at antyde, at netop unges valgfrihed ikke er det samme for unge og voksne. For de unge handler det mere spontant om at bruge muligheder (som derfor ofte ses positivt) i stedet for at kunne se fremtid og perspektiver. Samtidig peger Heggen på, at der hersker en usikkerhed, om der direkte er sket et brud i unges individualisering. Om modernitetsteoriene har ret. Norske undersøgelser peger på, at der stadig er centrale felter, hvor unge orienterer sig institutionelt.

I en samlet vurdering af bogen er det værd at pege på, at der er tale om en bog, der giver en god indføring i ungdomsforskningens aktuelle temaer og et godt overblik over dagens ungdomsforskning. Især giver den et godt billede af den viden og de tankegange, som udvikles og optager norsk ungdomsforskning. Hermed også sagt, at bogen kan virke noget «norsk-privat».

Teoretisk er bogen i stand til at pege på forskellige opmærksomheder, som præger ungdomsforskningen, men bogen er i sig selv ikke så klar i sine teo-

retiske ungdomsperspektiver, og de mange forskellige felter af ungdomsliv udfoldes kun begrænset i relation til hinanden. Således kunne man have ønsket en afklaring af, hvorledes betydningen af uddannelse spiller ind i forbindelse med livsstilsanalyser og ungdomslivets konsumentgørelse. Ligeledes er spillet mellem identitet og individualisering ikke foldet ud, selv om det er bogens centrale tema, og de tre begreber: strukturel individualisering, individuel individualisering og kulturel påvirkning kunne give et grundlag for det.

Der er ikke tvivl om, at spørgsmålet om et skift i ungdomslivet, om udviklingen af en ny modernitet med konsekvenser for de unges liv og identitetsdannelse er vigtigt, og selvom bogen teoretisk er forsigtig, så giver den en god beskrivende indføring i de temaer, som må optage mange, som interesserer sig for, hvorfor de unge gør det de gør.

Sven Mørch